

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра обліку і аудиту

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ
СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

БАРТА РЕГІНА ЛЕТІСІА

Студентка IV-го курсу

Освітня програма «Облік і оподаткування»

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Рівень вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № 2 / 29 вересня 2023 року

Науковий керівник:

Макарович Вікторія Костянтинівна

кандидат економічних наук, доцент

Завідувач кафедри _____:

Бачо Роберт Йосипович

доктор економічних наук, професор

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 2024 року

Протокол № _____ / 2024

**Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

Кафедра обліку і аудиту

Кваліфікаційна робота
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ
СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Рівень вищої освіти: бакалавр

Виконавець: студентка IV-го курсу

Барта Регіна Летісія

освітня програма «Облік і оподаткування»

спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Макарович Вікторія Костянтинівна**

кандидат економічних наук, доцент

Рецензент: **Рацин Корнелія Костянтинівна**

Головний бухгалтер ТОВ «ТЕК Західтранссервіс»

Берегове
2024

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

Számvitel és Auditálás Tanszék

**A GAZDASÁGI ENTITÁS EXPORT MŰVELETEINEK SZÁMVITELE ÉS
ELEMZÉSE**

Szakedolgozat

Készítette: Barta Regina Letiszia

IV. évfolyamos

Számvitel és adóügy szakos hallgató

Témavezető: Makarovics Viktória

gazdasági tudományok kandidátusa, docens

Recenzens: Rácin Kornélia

„TEK Záhidtranszszervis” KFT. főkönyvelője

ЗМІСТ

ВСТУП	6
ВСТУП УГОРСЬКОЮ МОВОЮ	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ	12
1.1. Економічний зміст експортних операцій як об'єкта бухгалтерського обліку.....	12
1.2. Нормативно-правове регулювання обліку експортних операцій.....	23
1.3. Роль аналізу експортних операцій в сучасних умовах господарювання.....	30
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА	43
2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «ТЕК ЗАХІТРАНССЕРВІС».....	43
2.2. Методика обліку та документальне забезпечення експортних операцій ТОВ «ТЕК ЗАХІТРАНССЕРВІС».....	57
2.3. Специфіка оподаткування експортних операцій підприємства.....	69
2.4. Напрями удосконалення організаційно-методичних підходів обліку та оподаткування експортних операцій підприємства.....	77
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА ТА ОЦІНКА ЇХ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ	80
3.1. Аналіз та оцінка ефективності експортних операцій підприємства.....	80
3.2. Прийняття управлінських рішень щодо напрямів удосконалення методики аналізу експортних операцій.....	89
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	92
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ УГОРСЬКОЮ МОВОЮ	95
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	98
ДОДАТКИ	102
АНОТАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	
АНОТАЦІЯ УГОРСЬКОЮ МОВОЮ	
АНОТАЦІЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ	

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS UKRÁN NYELVEN	6
BEVEZETÉS	9
1. AZ EXPORTMŰVELETEK ELSZÁMOLÁSÁNAK ÉS ELEMZÉSÉNEK ELMÉLETI ALAPJAI	12
1.1. Az exportműveletek gazdasági tartalma, mint a számvitel tárgya.....	12
1.2. Az exportműveletek elszámolásának szabályozása.....	23
1.3. Az exportműveletek elemzésének szerepe a modern gazdasági körülmények között	30
2. A VÁLLALKOZÁS EXPORTMŰVELETEINEK ELSZÁMOLÁSÁNAK ÉS ADÓZTATÁSÁNAK MÓDSZERTANA	43
2.1. A „TEK ZÁHIDTRANSZSZERVISZ” KFT tevékenységének szervezeti és gazdasági jellemzői.....	43
2.2. A „TEK ZÁHIDTRANSZSZERVISZ” KFT exportműveleteinek elszámolásának és dokumentálásának módszertana.....	57
2.3. A vállalkozás exportműveleteinek adóztatásának sajátosságai.....	69
2.4. Útmutató a vállalkozás exporttevékenységei elszámolásának és adóztatásának szervezeti és módszertani megközelítésének javításához.....	77
3. A VÁLLALKOZÁS EXPORTMŰVELETEINEK ELEMZÉS- ÉS HATÉKONYSÁG ÉRTÉKELÉSÉNEK MÓDSZERTANA	80
3.1. A vállalkozás exporttevékenységének hatékonyságának elemzése, értékelése.....	80
3.2. Vezetői döntések meghozatala a vállalkozás exportműveleteinek elemzési módszertanának fejlesztésére vonatkozó területeken.....	89
KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK UKRÁN NYELVEN	92
KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK	95
FELHASZNÁLT IRODALOM	98
MELLÉKLETEK	102
ANNOTÁCIÓ UKRÁN NYELVEN	
ANNOTÁCIÓ MAGYAR NYELVEN	
ANNOTÁCIÓ ANGOL NYELVEN	

ВСТУП

Важливе значення для розвитку вітчизняної економіки має процес входження України до системи світових господарських зв'язків. Поглиблення участі України в європейських та світових інтеграційних процесах супроводжується збільшенням кількості підприємств, що проводять свою діяльність в зовнішньоекономічній сфері.

Актуальність теми дослідження. Зовнішньоекономічні відносини, основу яких становлять експортні операції, дають змогу якнайповніше реалізовувати переваги міжнародного розподілу праці, відкривають доступ до передової технології, управлінського досвіду, істотно впливають на темпи економічного зростання, сприяють збільшенню національного доходу держави.

В умовах глобалізації економіки та зростання частки експортних операцій в Україні важливим є дослідження відображення в обліку експортних операцій та їх аналіз, задля забезпечення підвищення ефективності їх реалізації.

Мета кваліфікаційної роботи бакалавра є узагальнення та систематизація теоретичних положень, методики, організації та практики обліку та аналізу експортних операцій в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю, розробка рекомендацій з їх удосконалення.

Така цільова спрямованість зумовила постановку та розв'язання наступних завдань:

- дослідити економічну сутність експортних підприємства як економічної категорії, її зміст і роль в умовах ринкової економіки;
- розкрити основні особливості обліку експортних операцій;
- здійснити аналіз експортних операцій по об'єкту дослідження;
- на основі проведених досліджень надати ряд пропозицій та рекомендацій по їх удосконаленню.

Об'єктом дослідження виступають експортні операції ТОВ "ТЕК ЗАХІДТРАНССЕРВІС".

Предметом дослідження є теоретико-організаційні основи, методика й практика бухгалтерського обліку і аналізу експортних операцій в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю.

Методи дослідження. Під час проведення дослідження використовувались як загальнонаукові методи пізнання, так і специфічні: методи аналізу, логічного узагальнення, порівняння, діалектичного аналізу.

Отримані результати полягають в тому, що узагальнено та систематизовано методику обліку і аналізу експортних операцій в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю.

Практичне значення одержаних результатів роботи є запропоновані рекомендації та пропозиції спрямовані на вдосконалення обліку експортних операцій, що можуть бути впроваджені в господарську діяльність підприємств і організацій України. Їх застосування посилять інформаційну, контрольну й управлінську функції бухгалтерського обліку експортних операцій, підвищать ефективність аналітичної роботи.

Інформаційною базою даного дослідження. Методологічним та інформаційним підґрунтям дослідження виступають наукові праці, нормативно-законодавча база, Інтернет-ресурси та практичний матеріал ТОВ «ТЕК Західтранссервіс».

Структура кваліфікаційної роботи включає в себе вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки.

Перший розділ роботи охоплює економічний зміст експортних операцій як об'єкта бухгалтерського обліку, нормативно-правове регулювання їх обліку, роль аналізу експортних операцій у сучасних умовах господарювання і відповідно сучасний стан експорту в Україні.

У другому розділі досліджується організаційно-економічна структура ТОВ «ТЕК ЗАХІТРАНССЕРВІС», власні та загальноприйняті методи обліку та документування експортних операцій підприємстві, особливості оподаткування експортних операцій та описані способи удосконалення підходів до обліку експортних операцій на підприємстві.

Третій розділ зосереджується на проведенні аналізу та оцінці ефективності експортних операцій підприємства, а також розкрито, які управлінські рішення можна прийняти щодо подальшого удосконалення методики їх аналізу.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження були представлені на IV Міжнародній науково-практичній конференції "Цифрова економіка і сталий розвиток: новітні тенденції у фінансах, обліку, менеджменті та соціально-поведінкових науках" 26 березня 2024 року, тема доповіді «Сутність експортних операцій в бухгалтерському обліку» та на XVIII Закарпатській науковій студентській конференції 17 травня 2024 р., тема доповіді «Облік експортних операцій суб'єкта господарювання та її аналіз».

Загальний обсяг становить 142 сторінки друкованого тексту. Робота містить 20 таблиць, 18 рисунки та 19 додатків. Список використаних джерел налічує 36 найменувань.

BEVEZETÉS

A hazai gazdaság fejlődése, a piacgazdaságban rejlő sajátosságok elsajátítása szempontjából nagy jelentőséggel bír Ukrajna globális gazdasági kapcsolatok rendszerébe való belépésének folyamata. Ukrajna európai és világintegrációs folyamatokban való részvételének elmélyülése a külgazdasági szférában tevékenykedő vállalkozások számának növekedésével jár együtt.

A kutatási téma aktualitása. A külgazdasági kapcsolatok, amelyeknek az exporttevékenység az alapja, lehetővé teszik a nemzetközi munkamegosztás előnyeinek maradéktalan kiaknázását, a fejlett technológiához való nyílt hozzáférést, a vezetői tapasztalatokat, jelentősen befolyásolják a gazdasági növekedés ütemét, hozzájárulnak az állam nemzeti jövedelmének növekedéséhez.

A gazdaság globalizálódása és az ukrajnai exporttevékenységek arányának növekedése körülményei között fontos az exportműveletek számvitelben és elemzésében való tükröződésének tanulmányozása, a végrehajtás hatékonyságának javítása érdekében.

A tanulmány célja a külgazdasági tevékenységek lebonyolításában az exportműveletek elszámolásának és elemzésének elméleti rendelkezéseinek, módszereinek, szerkezetének és gyakorlatának általánosítása, rendszerezése, ezek fejlesztésére vonatkozó ajánlások kidolgozása.

Az ilyen célzott összpontosítás a következő **feladatok** meghatározásához és megoldásához vezetett:

- megvizsgálni az exportvállalkozások, mint gazdasági kategória közgazdasági lényegét, tartalmát és szerepét a piacgazdaság feltételei között;
- feltárni az exportműveletek elszámolásának főbb jellemzőit;
- elvégezni a kutatás tárgyát képező exportműveletek elemzését;
- az elvégzett kutatások alapján számos javaslatot tenni az exportműveletek javítására.

A kutatás tárgya a „TEK ZÁHIDTRANSZSZERVISZ” KFT. exporttevékenysége.

A tanulmány tárgya az exportműveletek elszámolásának és elemzésének elméleti és szervezeti alapjai, módszertana és gyakorlata a külgazdasági tevékenység irányításában.

Kutatási módszerek. A kutatás során mind az általános tudományos megismerési, mind pedig a specifikus módszereket alkalmazták: elemzési, logikai általánosítási, összehasonlítási, dialektikus elemzési módszereket.

Az elért eredmények abban rejlenek, hogy a külgazdasági tevékenység irányításában általánosításra és rendszerezésre került az exportműveletek elszámolásának és elemzésének módszere.

A megszerzett munkaeredmények gyakorlati jelentősége az exportműveletek elszámolásának javítását célzó javasolt ajánlások és javaslatok, amelyek az ukrajnai vállalkozások és szervezetek gazdasági tevékenységében alkalmazhatók. Alkalmazásuk erősíti az exportműveletek elszámolásának információs, ellenőrzési és irányítási funkcióit, növeli az elemző munka hatékonyságát.

A kutatás információs bázisa a végrehajtási, számviteli, adózási, export-import műveletek végrehajtási rendjét szabályozó törvényi és szabályozási okiratok, hazai és külföldi tudósok e kérdésekkel kapcsolatos tudományos munkái, statisztikai információk, időszaki szakirodalom, gyakorlati adatok.

A kutatás felépítése bevezetésből, három fejezetből, következtetésekből, a felhasznált irodalom felsorolásából és mellékletekből áll.

A munka első fejezete kitér az exportműveletek gazdasági tartalmára, mint a számviteli tárgyra, számvitelük szabályozására és jogi szabályozására, az exportműveletek elemzésének szerepére a modern gazdasági körülmények között, és ennek megfelelően az ukrajnai export jelenlegi helyzetére.

A második fejezet megvizsgálja a „TEK ZÁHIDTRANSZSZERVISZ” KFT. szervezeti és gazdasági felépítését, a vállalat saját és általánosan elfogadott exportműveletek könyvelési és dokumentálási módszereit, az exportműveletek

adóztatásának sajátosságait, valamint a vállalkozásnál az exportműveletek elszámolásának fejlesztési módszereit.

A harmadik rész a vállalkozás exporttevékenységének hatékonyságának elemzésére, értékelésére fókuszál, és az is kiderül, milyen vezetői döntések hozhatók az elemzésük módszertanának továbbfejlesztésére vonatkozóan.

A kutatás eredményeinek jóváhagyása. A kutatás eredményeit 2024. március 26-án a „Digitális gazdaság és fenntartható fejlődés: legújabb trendek a pénzügy-, számvitel-, menedzsment- és társadalom-magatartástudományokban” című 4. Nemzetközi Tudományos és Gyakorlati Konferencián ismertették, melynek tárgya az „Az export műveletek lényege a számvitelben” és a 2024. május 17-i XVIII. Kárpátaljai Tudományos Diákköri Konferencián a „Gazdasági szervezet exporttevékenységének elszámolása és elemzése” című beszámoló témája.

A kutatás teljes terjedelme 142 oldal. A munka 20 táblázatot, 18 ábrát és 19 mellékletet tartalmaz. A felhasznált irodalom 36 elemből áll.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ

1.1. Економічний зміст експортних операцій як об'єкта бухгалтерського обліку

Сучасний етап розвитку економічної системи характеризується зростанням глобалізаційних процесів, розширенням ринків та збільшенням економічних зв'язків між суб'єктами господарювання різних країн, що підвищує значення зовнішньоекономічної діяльності як для країни в цілому, так і для окремих суб'єктів господарювання, оскільки всі перетворення в економічній системі безпосередньо впливають на розвиток даної сфери діяльності. «Зовнішньоекономічні зв'язки відіграють важливу роль у національній економіці, забезпечують економічне зростання та створюють конкурентне ринкове середовище. Важливою складовою частиною господарської діяльності підприємств, фірм, усіх учасників ринкових відносин є зовнішньоекономічна діяльність, яка пов'язана з міжнародною виробничою та науково-технічною кооперацією, експортом та імпортом товарів, послуг, виходом підприємств, організацій на зовнішній ринок» [5].

Зовнішньоекономічна діяльність є складовою міжнародного бізнесу, який базується на виробництві товарів, виконанні робіт або наданні послуг для іноземних ринків. Держава здійснює зовнішньоекономічну діяльність в рамках своєї зовнішньоекономічної політики, спрямованої на регулювання економічних зв'язків з іншими країнами [14].

Вивчаючи вплив зовнішньоекономічної діяльності на розвиток країни та її регіонів, важливо врахувати, що ця діяльність має ключове значення у формуванні та прискоренні розвитку. Це відображає стратегічне значення зовнішньоекономічних відносин і їхню важливість для розвитку територій у глобальному економічному контексті [14].

Здійснення зовнішньоекономічної діяльності відоме з давніх часів, адже міжнародна торгівля між країнами існувала у різних формах. Важливим етапом у розвитку зовнішньоекономічної діяльності України став прийнятий у квітні 1991 року Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність», який визначав суб'єктів міжнародних відносин, їх права та обов'язки, принципи та форми зовнішньоекономічної діяльності, а також механізми її управління [27].

Згідно чинному законодавству України зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) – діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, а також діяльність державних замовників з оборонного замовлення у випадках, визначених законами України, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами [27].

Одним із видів міжнародної торгівлі є експорт і відповідно до чинного законодавства під експортом розуміють продаж товарів українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності іноземним суб'єктам господарської діяльності (у тому числі з оплатою в негрошовій формі) з вивезенням або без вивезення цих товарів через митний кордон України, включаючи реекспорт товарів [27].

Експорт капіталу – вивезення за межі України (ввезення з-за меж України) капіталу у будь-якій формі (валютних коштів, продукції, послуг, робіт, прав інтелектуальної власності та інших немайнових прав) з метою одержання прибутків від виробничої та інших форм господарської діяльності [27].

У міжнародній торговельній практиці розглядають два основні різновиди експортних операцій, а саме: прямий (direct) експорт та непрямий (indirect) експорт.

При прямому експорті операція здійснюється безпосередньо між виробником і споживачем через власну зовнішньоторговельну компанію або відділ зовнішньоекономічних зв'язків.

Засобом встановлення контактів з контрагентом для підприємства експортера виступає оферта, тобто комерційна пропозиція. Оферта – документ,

що містить усі основні положення запропонованої угоди (найменування, кількість і якість товару, ціна, умови доставки, терміни оплати та інше).

При непрямому експорті доступ до іноземного ринку відбувається через торговельних посередників.

Більше половини зовнішньоекономічних операцій здійснюється за підтримки торговельних посередників, тобто незалежно від виробників та споживачів, організацій та приватних осіб. Під посередницькими операціями розуміються операції, пов'язані з купівлею та реалізацією товарів, здійснені від імені виробників та споживачів незалежним посередником, на підставі договору між ними [7].

У таблиці 1.1. описано сфера здійснення прямих та непрямих експортних операцій, а також переваги наведених видів.

Таблиця 1.1.

Сфера застосування та переваги прямих та непрямих експортних операцій

Сфера здійснення:	
<p align="center"><u>Прямий (direct) експорт:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • при продажу і закупівлі промислової сировини на основі довгострокових контрактів; • у разі експорту дорогого і великогабаритного устаткування; • у разі експорту стандартного устаткування через закордонні філії; • при закупівлі сільськогосподарських товарів у фермерів; • у разі продажу і закупівлі товарів державою. 	<p align="center"><u>Непрямий (indirect) експорт:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • у разі збуту стандартного промислового устаткування; • у разі збуту споживчих товарів; • при реалізації другорядної продукції; • на окремих важкодоступних і маловідомих ринках; • при просуванні нових товарів; • у разі відсутності власної збутової мережі; • за умови, що торгівля монополізована значними торговельно-посередницькими фірмами.
Переваги застосування:	
<p align="center"><u>Прямий (direct) експорт:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ більш тісні контакти з контрагентом; ✓ краще знання кон'юнктури ринку; ✓ швидке пристосування своїх виробничих потужностей до потреб покупця. 	<p align="center"><u>Непрямий (indirect) експорт:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ великий досвід; ✓ власна мережа обслуговування; ✓ гарні зв'язки; ✓ знання ринку й кон'юнктури.

Джерело: сформовано автором на основі [22]

Для вивчення сутності експорту в першу чергу важливо ретельно визначити поняття експортних операцій. Це вимагає аналізу поглядів вчених та економістів на цю тему, зокрема, врахування різноманітних підходів та

концепцій, які стосуються експорту. Формулювання висновків та тверджень, що відображають сутність експортних операцій, допомагає у розкритті основних принципів та мети експортної діяльності (табл. 1.2).

Таблиця 1.2.

**Порівняльний аналіз підходів до визначення поняття
«експортні операції»**

№ з/п	Поняття	Автор	Переваги	Недоліки
1.	Експортна операція – це процес вивезення товарів або капіталу за кордон, який може бути здійснений як самостійно, так і залучаючи послуги незалежних маркетингових посередників	[11]	Чітка конкретизація факту, що ця операція може бути здійснена не лише власноруч	<ul style="list-style-type: none"> - Не враховує специфічні деталі (законодавчі аспекти, формальні вимоги) - Не приділено увагу ризикам (зміни на міжнародних ринках)
2.	Експортні операції, як складова частина зовнішньоекономічної діяльності підприємства, є найважливішим джерелом отримання прибутку окремим підприємством і державою загалом	[33]	Окреслено важливість процесу	
3.	Експортна операція представляє собою комерційну ініціативу, спрямовану на реалізацію та вивезення товарів, виконання робіт чи надання послуг з метою передачі права власності на них іноземному партнеру	[20]	Чітко висвітлює комерційний характер експортної операції та її мету	
4.	Експортна операція визначається як процес вивезення товарів, робіт, послуг чи результатів інтелектуальної діяльності, зокрема виняткових прав на них, за межі митної території країни без зобов'язання щодо повернення їх назад.	[10]	Акцентується, що повернення необов'язковий елемент, але можливий	
5.	Експортна операція може бути визначена як процес вивезення вітчизняних товарів за митний кордон держави на закордонні ринки з метою їх подальшої реалізації	[14]	Висвітлює власну стратегічну спрямованість експортної операції	

Джерело: Сформовано автором на основі [11;33;20;10;14]

На основі висвітлених думок формується наступне визначення експортних операцій, експортна операція – це процес вивезення товарів або капіталу за кордон, який може бути самостійною ініціативою чи виконуватися за допомогою маркетингових посередників. Вона становить найважливіше

джерело прибутку для підприємства та держави в цілому, представляючи комерційний процес передачі права власності на товари або послуги іноземному партнеру, який вивозить їх за межі митної території країни.

В умовах зовнішньоекономічної діяльності здійснюються такі види експортних операцій (табл. 1.3).

Таблиця 1.3.

Види експортних операцій

Види експортних операцій	Характеристика
- експорт товарів в рахунок міжурядових угод;	це процес продажу товарів між країнами на основі угод, укладених між їхніми урядами
- експорт товарів в межах державного контракту;	це процес продажу товарів з однієї країни в іншу в рамках угоди, укладеної між державними установами обох країн
- експорт товарів на умовах державного або комерційного кредиту чи за рахунок відстрочки платежу;	це процес продажу товарів, при якому покупець отримує товари з обов'язком сплати за них у майбутньому на умовах кредиту чи відстроченого платежу
- експорт на умовах компенсаційної угоди;	це форма торгівлі, при якій експортер отримує компенсацію від імпортера у вигляді інших товарів або послуг, замість грошового платежу. Ця угода може включати обмін товарами чи послугами в обидві сторони для зменшення потреби в грошовому розрахунку
- експорт на умовах бартерної угоди;	це форма торгівлі, при якій експортер обмінює свої товари або послуги безпосередньо на товари чи послуги іншого партнера, без використання грошового платежу
- експорт в рахунок надання допомоги.	це форма торгівлі, при якій експортер постачає товари або послуги іншій країні на безплатній або зниженій ціні в рамках міжнародної допомоги чи гуманітарної допомоги. Цей вид торгівлі часто використовується для надання допомоги в разі криз, природних лих або інших екстрених ситуацій

Джерело: сформовано автором

Наведені стратегії експорту товарів, включаючи форми на рахунок міжурядових угод, державних контрактів, кредитів, компенсаційних та

бартерних угод, а також на умовах допомоги, є інструментами для регулювання міжнародної торгівлі. Ці різні підходи до взаємодії міжнародних економічних агентів визначаються комплексом факторів, що включають економічні, політичні та соціокультурні впливи. Вони сприяють розширенню та консолідації економічних зв'язків між країнами, що сприяє взаємовигідній співпраці та створенню стійких міжнародних торговельних відносин.

У випадку українського суб'єкта зовнішньої торгівлі, який експортує товари, він автоматично стає експортером. Для продавця неважливо, яким чином покупець використовуватиме цей продукт: чи буде він перероблений, проданий на внутрішньому ринку, чи перепроданий третій країні. У будь-якому випадку це вважатиметься експортною операцією для продавця та його країни. Основні ознаки експортної операції – укладення угоди з іноземним контрагентом та переміщення товарів через кордон країни-експортера. Факт експорту фіксується в момент перетину товарів державного митного кордону.

Юридична особа може експортувати товари за наступних умов:

—експортні операції повинні бути передбачені її статутними документами;

—договір на експорт товарів повинен складатися відповідно до вимог;

—при визначенні предмету експортного контракту слід враховувати обмеження, квоти та ліцензування, передбачені законодавством України [20].

Підставою для обліку експортних товарів та їх руху є оформлені відповідним чином товаросупровідні, транспортні, експедиторські, страхові, складські, розрахункові, митні, претензійно-арбітражні, а також банківські документи. Підтвердженням завершення експортної операції є отримання відбитків печатки митниці країни-одержувача на супровідних документах товару та відповідна довідка банку про зарахування грошових коштів на рахунок підприємства.

Основою для бухгалтерських записів з оприбуткування товарів для експорту є товарно-розрахункові документи, які відображають їх рух до

іноземного покупця і які фіксують рух товарів: акцептовані рахунки підприємств-постачальників з додатком специфікацій, коносаментів, авіа-накладних поштових квитанцій, які свідчать про відвантаження товарів в установлені адреси; приймальні акти, які підтверджують надходження товарів у порт чи на склади; комерційні та інші акти, які свідчать про нестачі, залишки та псування товарів; приймальні акти іноземних експедиторів та інші документи, які підтверджують рух експортних товарів за кордоном [6].

Для здійснення будь-якої форми зовнішньоекономічної діяльності, включаючи експорт, потрібно укласти контракт (договір). Зовнішньоекономічний контракт (договір) – це письмова угода між двома або більше суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та їхніми закордонними партнерами, яка регулює їх взаємні права та обов'язки в рамках зовнішньоекономічної діяльності, якщо інше не передбачено законодавством або міжнародними договорами України.

Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності можуть укласти будь-які види контрактів (договорів), за винятком тих, які чітко та беззастережно заборонені законодавством України.

Облік зовнішньоекономічної діяльності виконується відповідно до принципів, визначених у Законі України від 16.07.1999 р. № 996-XIV "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", яке включає наступне – повне висвітлення, автономність, послідовність, безперервність, нарахування, превалювання сутності над формою, єдиний грошовий вимірник [17].

Умови складання зовнішньоекономічної угоди детально відображені на рисунку 1.1., який демонструє всі необхідні етапи процесу, включаючи підготовку документів, оцінку ризиків, проведення переговорів, визначення вартості угоди, узгодження умов оплати, а також юридичне оформлення контракту. На рисунку представлена схема взаємодії сторін, ключові етапи прийняття рішень та механізми забезпечення виконання угоди.

Рис. 1.1. Умови зовнішньоекономічної угоди

Джерело: сформовано на основі [17]

Організація обліку експортних операцій залежить від кількох чинників, зокрема, від участі або відсутності посередницьких організацій у експорті, порядку передачі прав власності на експортовані товари іноземному покупцю та методів розрахунків з ним.

Основними завданнями бухгалтерського обліку операцій з експорту є:

- ✓ збирання достовірної інформації про продаж експортних товарів;
- ✓ своєчасне визначення та коректне узагальнення фінансового результату від експорту;
- ✓ формування достовірної інформації про фінансові транзакції з іноземними покупцями та посередниками;
- ✓ збір достовірної інформації про валютні різниці [1].
- ✓ Процес трансформації української економіки суттєво підкреслив необхідність розробки нової методології бухгалтерського обліку, зокрема, щодо експортних операцій. Ключовими аспектами в цьому контексті є принципи,

закріплені в Законі "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" [1].

— принцип превалювання сутності за формою, що визначає визнання доходів та їх відображення в обліку за методом нарахування, тобто з моменту набуття права на них;

— принцип нарахування та відповідності доходів і витрат, згідно з якими доходи та витрати відображаються у бухгалтерському обліку та звітності на момент їх виникнення, незалежно від дати отримання або сплати грошових коштів. Щоб визначити фінансовий результат в звітному періоді необхідно порівнювати доходи звітного періоду з витратами, понесеними на отримання цих доходів. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV [24].

Ці принципи визначають основу для розробки концепції процесу виконання та визначення фінансових результатів експортних операцій.

Облік експортної продукції на всіх етапах її руху здійснюється на рахунку 28 «Товари», 26 «Готова продукція», 20 «Запаси» та субрахунках до них. Для обліку доходів від експортних операцій використовується рахунок 70 «Доходи від реалізації», по кредиту якого відображається отримання доходу. При закритті періоду він списується на субрахунок 791 «Результат операційної діяльності». Списання вартості реалізованих на експорт товарів відображається за дебетом рахунку 90 «Собівартість реалізації» в кореспонденції з рахунками 28 «Товари» або 26 «Готова продукція».

У процесі продажу експортної продукції у підприємства виникнуть і комерційні витрати, такі як витрати на підготовку товарів до відвантаження, на внутрішні та міжнародні перевезення, витрати на завантаження та розвантаження, страхування та зберігання товарів в дорозі, оплата зборів тощо. Такі витрати накопичуються на рахунку 93 «Витрати на збут», при закритті періоду вони списуються на фінансові результати. Одночасно з реалізацією в бухгалтерському обліку відбувається списання первісної вартості експортних

товарів (собівартості експортної продукції) та накладних витрат, пов'язаних з цією операцією.

Згідно з принципом єдиного грошового вимірника, всі господарські операції підприємства, включаючи результати зовнішньоекономічної діяльності, відображаються у фінансовій звітності в єдиній валюті – у національній валюті України. Це означає, що усі фінансові показники, такі як прибуток, витрати, активи та зобов'язання, консолідуються і представляються в одній валюті для забезпечення узгодженості та порівнянності фінансової інформації.

Управління обліком операцій експорту товарів залежить від різних чинників, включаючи порядок розрахунку з покупцями. Це включає в себе визначення першої події – передоплати чи відвантаження товару, а також способу проведення оплати чи відвантаження – частинами або в повному обсязі. На рис. 1.2. зображено облік курсових різниць залежно від першої події виникнення операції у експортера.

Неоплачена частина суми, яка враховується в доходах, обчислюється за курсом НБУ на дату, коли цей дохід визнається (п. 5 ПСБО 21). По відношенню до заборгованості перед нерезидентом, вона вважається монетарною, і тому за неї розраховуються курсові різниці [28].

У бухгалтерському обліку дохід від продажу товарів фіксується за допомогою записів на субрахунку 362 "Розрахунки з іноземними покупцями" у дебеті та на субрахунку 701 "Дохід від реалізації готової продукції" у кредиті.

Отже, у контексті глобалізації та міжнародного співробітництва, експорт визначається як стратегічний інструмент економічного розвитку. Він сприяє розширенню можливостей для підприємств, допомагаючи їм вийти на нові ринки, залучити іноземні інвестиції та знайти нових партнерів. Крім того, експорт підвищує конкурентоспроможність на світовому ринку, оскільки змушує підприємства впроваджувати новітні технології, покращувати якість продукції та оптимізувати виробничі процеси. Таким чином, експорт стає ключовим елементом економічної стратегії, що забезпечує стійкий розвиток і процвітання економіки країни.

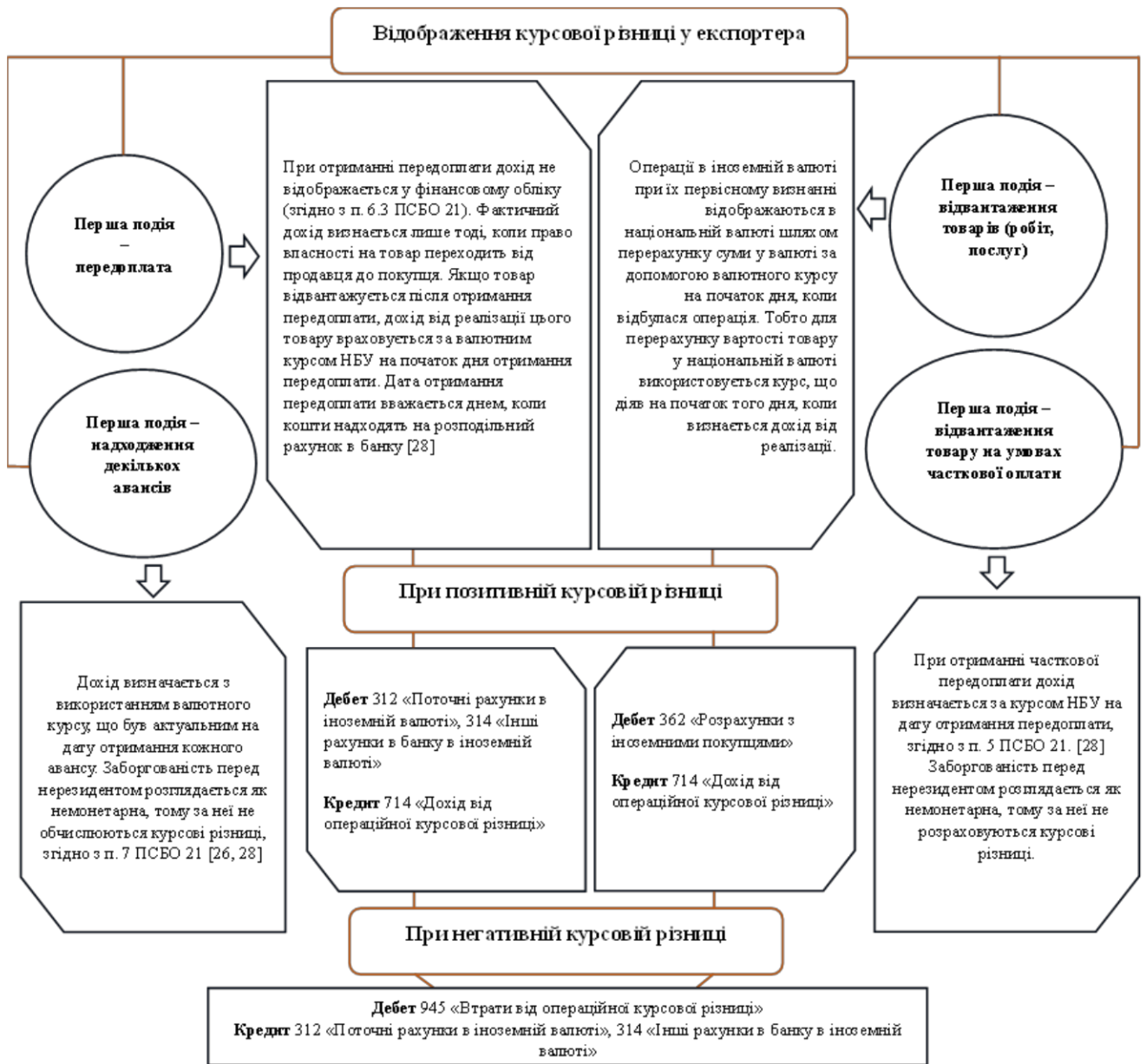

Рис. 1.2. Порядок відображення обліку курсових різниць

Джерело: сформовано автором на основі [26;28]

Експортні операції є ключовим елементом зовнішньоекономічної діяльності підприємств та держав, оскільки вони відіграють важливу роль у зміцненні економічних зв'язків між країнами та стимулюванні економічного зростання. Експортно-орієнтована зовнішня торгівля повинна сприяти одержанню додаткових прибутків експортними компаніями за рахунок продажу своєї продукції на ринках інших країн, що дозволяє збільшити обсяги виробництва, створювати нові робочі місця та підвищувати рівень добробуту

населення. Крім того, розширення географії збуту та залучення іноземних валютних надходжень допомагає зміцнити національну економіку, знижуючи залежність від внутрішнього попиту і стабілізуючи економічну ситуацію в умовах глобальних ринкових коливань.

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку експортних операцій

Регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні здійснюється згідно з принципами, визначеними у статті 2 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», з метою: [27]

- ✓ забезпечення збалансованості економіки та рівноваги внутрішнього ринку України;
- ✓ стимулювання прогресивних структурних змін в економіці, в тому числі зовнішньоекономічних зв'язків суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України;
- ✓ створення найбільш сприятливих умов для залучення економіки України в систему світового поділу праці та її наближення до ринкових структур розвинутих зарубіжних країн.

Регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні здійснюється за допомогою:

- законів України;
- передбачених в законах України актів тарифного і нетарифного регулювання, які видаються державними органами України в межах їх компетенції;
- економічних заходів оперативного регулювання (валютно-фінансового, кредитного та іншого) в межах законів України;
- рішень недержавних органів управління економікою, які приймаються за їх статутними документами в межах законів України;

— угод, що укладаються між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності і які не суперечать законам України.

Нормативно-правові акти, що регулюють зовнішньоекономічну діяльність і відповідно до закону є регуляторними актами, розробляються, розглядаються, приймаються та оприлюднюються з урахуванням вимог Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності" [27].

Регулювання експортних операцій за допомогою спеціальних нормативно-правових актів пов'язане з впливом цих операцій на економіку країни та має на меті забезпечення позитивного зовнішньоекономічного балансу України.

Низка законодавчих актів бере участь в регулюванні експортних операцій, основними з яких є (табл. 1.4):

Таблиця 1.4.

Нормативно-правове регулювання експортних операцій

№ з/п	Найменування документа	Дата, номер та ким затверджено	Призначення
1.	Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність»	16 квітня 1991 р. № 959-ХІІ ВРУ	Запроваджує правове регулювання всіх видів зовнішньоекономічної діяльності в Україні, включаючи зовнішню торгівлю, економічне, науково-технічне співробітництво, спеціалізацію та кооперацію в галузі виробництва, науки і техніки, економічні зв'язки в галузі будівництва, транспорту, експедиторських, страхових, розрахункових, кредитних та інших банківських операцій, надання різноманітних послуг
2.	Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт, яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2023 рік»	27 грудня 2022 р. № 1466 КМУ	Постанова, визначає переліки товарів, що підлягають ліцензуванню, та обсяги квот для їх експорту та імпорту впродовж конкретного року. Цей документ встановлює механізми та умови регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а також контроль за обсягами та напрямками міжнародної торгівлі, сприяючи реалізації стратегічних економічних завдань країни
3.	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	16 липня 1999 р. № 996-ХІV ВРУ	Встановлює внутрішні стандарти обліку та вимоги до фінансової звітності підприємств, включаючи відображення операцій зовнішньоекономічної діяльності, але не безпосередньо регулює аспекти, пов'язані з зовнішньою торгівлею чи іншими формами зовнішньоекономічних відносин
4.	Митний Кодекс України	13 березня 2012 р. № 4495-VI ВРУ	Створює правовий каркас для забезпечення ефективного функціонування зовнішньоекономічної діяльності та сприяє регулюванню митних відносин між Україною та іншими країнами

Продовження табл. 1.4.

№ з/п	Найменування документа	Дата, номер та ким затверджено	Призначення
5.	Закон України «Про Митний тариф України»	19 жовтня 2022 р. № 2697-IX ВРУ	Містить перелік ставок загальнодержавного податку – ввізного мита на товари, що ввозяться на митну територію України і систематизовані згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД), складеною на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів
6.	Податковий кодекс України	2 грудня 2010 р. № 2755-VI ВРУ	Правила оподаткування прибутку, операцій із зовнішньою торгівлею та інші аспекти зовнішньоекономічної діяльності, сприяючи створенню стабільного податкового середовища для бізнесу в міжнародному вимірі
7.	П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів»	10 серпень 2000 № 193 МФУ	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про операції в іноземних валютах та відображення показників статей фінансової звітності господарських одиниць за межами України в грошовій одиниці України
8.	МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів»	1 січня 1995 р.	Визначає порядок включення операцій в іноземній валюті і закордонних господарських одиниць у фінансову звітність суб'єкта господарювання та порядок переведення фінансової звітності у валюту подання

Головним законодавчим актом, який встановлює порядок здійснення зовнішньоекономічної діяльності, є Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність", прийнятий 16 квітня 1991 року [9]. Він визначає основні терміни, використовувані в зовнішньоекономічній діяльності; установлює основні принципи та правила цієї діяльності; визначає круг суб'єктів та їх права й обов'язки; надає перелік можливих видів зовнішньоекономічної діяльності; регулює економічні відносини з іншими країнами та міжнародними організаціями; захищає права держави і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; визначає відповідальність за порушення законів або обов'язків, пов'язаних із виконанням договору, і санкції за них [27].

Захист вітчизняних товаровиробників та регулювання обсягів експорту та імпорту певних товарних груп в Україні здійснюється шляхом введення режиму

ліцензування, який передбачений у статті 16 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність".

Зазвичай уряди сприяють зростанню експорту, оскільки це збільшує доходи бюджету та створює нові робочі місця. Проте іноді, з огляду на певні політичні або економічні причини, вони можуть вдаватися до обмежень на експорт.

Експортна діяльність в Україні регулюється рядом обмежень, таких як мита і податки, експортні квоти та заборона на продаж певних видів товарів за кордон.

Територія України утворює єдиний митний простір, де діють митні правила України, враховуючи зобов'язання, що випливають з міжнародних договорів України. Єдиний митний тариф встановлює оподаткування митом товарів, які ввозяться на територію України або вивозяться з неї [18].

Державне регулювання експортних операцій суб'єктів господарювання здійснюється шляхом застосування різних заходів, які відповідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», можуть бути поділені на тарифні та нетарифні.

- тарифні заходи базуються на використанні митного тарифу;
- нетарифні включають адміністративні регулювання, що не пов'язані з митним тарифом (наприклад, квоти, ліцензії, субсидії, антидемпінгові заходи, торгові договори та інші) [27].

Митний тариф може розглядатися як конкретна ставка мита, що застосовується під час ввезення або вивезення певного товару на митну територію країни. У цьому контексті поняття митного тарифу ідентифікується з поняттям мита при переміщенні товарів через митний кордон країни, його можна визначити як вид митного платежу, що стягується з товарів та предметів, що перетинають митний кордон держави [18]. Митний тариф в широкому розумінні є не лише інструментом здійснення зовнішньоторговельної політики держави, але й механізмом регулювання внутрішнього ринку країни у контексті його взаємодії з міжнародними ринками.

Тарифне регулювання експортних операцій проводиться на двох рівнях:

1. міжнародний рівень – це контроль за зовнішньоторговельними операціями суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на основі рішень міжнародних організацій, таких як ЮНКТАД, ЮНСІТРАЛ, СОТ, Комісія ООН з питань торгівлі у Європі та інші.

2. національний рівень – полягає у регулюванні зовнішньоторговельних операцій суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності за допомогою національного митного тарифу кожної країни світу.

Експортна ліцензія – є правом на експорт або імпорт певних товарів чи валютних коштів протягом визначеного періоду з метою інвестицій та кредитування, яке належним чином оформлено. Ці ліцензії можуть бути генеральними або індивідуальними, а також разовими або відкритими, залежно від терміну дії, характеру та обсягу товару, щодо якого встановлюється режим ліцензування.

Експортна квота – визначає граничний обсяг певних категорій товарів, який можна експортувати з території України або імпортувати на неї протягом певного періоду і вимірюється у натуральних або вартісних одиницях.

Україна має можливість самостійно встановлювати ліцензування і квотування експорту через свої державні органи, згідно з положеннями статей 16 (ч. 5 та ч. 6) Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність". Це може бути актуально у випадках значних дисбалансів в обсягах певних товарів на внутрішньому ринку України, зокрема у секторах сільськогосподарської продукції, рибальства, харчової промисловості та промислових товарів першої необхідності.

Згідно зі статтею 195 Податкового кодексу України, операції з експорту товарів за межі митної території України в митному режимі експорту підлягають оподаткуванню ПДВ за нульовою ставкою, якщо експорт підтверджений митною декларацією, яка оформлена відповідно до вимог митного законодавства. Так, це означає, що хоча операції з експорту підлягають оподаткуванню, але за нульовою ставкою, тобто податок стягується за ставкою

0% до бази оподаткування. При цьому платник податку все ще має право на податковий кредит, а отже, на отримання бюджетного відшкодування [23].

Документи, що підтверджують застосування нульової ставки:

- контракт (копія контракту) між українським платником податків та іноземним суб'єктом господарювання на поставку товарів (робіт, послуг);

- виписка банку (копія), що підтверджує фактичне надходження виручки від іноземного контрагента покупця зазначеного товару на рахунок українського платника податків в українському банку, яка зареєстрована в податкових органах, у випадках, коли контрактом передбачено безготівковий розрахунок;

- ВМД (копія) з відмітками українського митного органу, що здійснив випуск товарів у режим експорт й українського митного органу, в регіон діяльності якого знаходиться пункт пропуску, через який товар був вивезений за межі митної території України (прикордонний митний орган);

- копії транспортних, товаросупровідних, митних та інших документів з відмітками прикордонних митних органів, що підтверджують вивезення товарів за межі території України [9].

При виборі базисних умов поставок компанії керуються Указом Президента "Про використання Міжнародних правил інтерпретації комерційних термінів", який визначається в ІНКОТЕРМС-2020. Ці правила містять 11 базисних умов постачання, які різняться за зобов'язаннями, що покладаються на контрагентів.

Необхідною умовою для перетину митного кордону України при здійсненні експортних операцій є виконання митних формальностей, порядок яких регулюється Митним кодексом України [16].

Митне оформлення товарів також регулює:

- Постанова КМУ «Про затвердження переліків товарів, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України»;

— Постанова КМУ «Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій»;

— Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа»;

— Закон України «Про єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України»;

— Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку справляння митних платежів при ввезенні на митну територію України товарів громадянами»;

— Постанова КМУ «Про здійснення екологічного контролю в пунктах пропуску через державний кордон».

Демпінг – це процес ввезення товару на митну територію країни за ціною, що нижча від порівнянної ціни на аналогічний товар, яка діє в країні експорту, що може завдати шкоди місцевим виробникам подібного товару [27].

Для протидії демпінгу використовується Указ Президента України "Про заходи щодо запобігання експорту товарів із України за цінами, що можуть розглядатися як демпінгові, та врегулювання торговельних спорів".

При обліку експортних операцій підприємства використовують національний стандарт бухгалтерського обліку (НП(С)БО) 21 "Вплив змін валютних курсів". Однак, компанії, що звітуються за міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, повинні використовувати Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО) 21 "Вплив змін валютних курсів".

МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» використовується для обліку операцій та залишків іноземної валюти, за винятком операцій з похідними фінансовими інструментами та їх звітів, які регулюються Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ) 9 «Фінансові інструменти». Він також застосовується при переході результатів та фінансового стану іноземних

суб'єктів, які включені до фінансової звітності суб'єкта господарювання шляхом консолідації, пропорційної консолідації або методу капіталу, а також при переведенні результатів та фінансового стану суб'єкта господарювання до валюти звітності.

Операції, які спочатку визнані в іноземній валюті, заносяться до звітної валюти шляхом переведення суми у іноземній валюті за обмінним курсом на дату проведення операції (дату визнання активів, зобов'язань, капіталу, доходів та витрат) (п. 5 НП(С)БО 21).

Для подальшого обліку експортних операцій необхідно достовірно оцінювати активи та зобов'язання, що виникли в результаті цих операцій, шляхом врахування курсових різниць за монетарними статтями. Правила визначення курсових різниць встановлені в П(С)БО 21 "Вплив змін валютних курсів" [13].

Отже, однією з важливих умов для успішної та ефективної зовнішньоторговельної діяльності є створення відповідної національної законодавчої бази, що впливає на розвиток торговельних відносин країни. У той же час необхідно враховувати необхідність гармонізації норм національного законодавства з зобов'язаннями держави, прийнятими відповідно до міжнародних договорів, що впливає з об'єктивних потреб приєднання країни до інтеграційних процесів.

1.3. Роль аналізу експортних операцій в сучасних умовах господарювання

Один із головних пріоритетів у сучасному геоекономічному просторі полягає у зміцненні взаємовигідних відносин з іншими країнами шляхом розвитку експортного потенціалу. У світі, де процеси інтернаціоналізації економіки набирають обертів, Україна також активно залучається до міжнародних економічних зв'язків.

Сучасна міжнародна економіка покладає основний акцент на роль підприємств як основних учасників ринкової економіки.

Зовнішньоекономічна діяльність є важливою сферою господарської активності, що вимагає від компаній удосконалення технічних характеристик виробництва, підвищення продуктивності та якості продукції. Виконання цих вимог можливе лише за умови ефективного застосування методів і форм міжнародних економічних відносин.

Аналіз складається з чотирьох основних етапів. Перший етап оцінює виконання зобов'язань за різними товарами або товарними групами. Другий етап зосереджується на виконанні зобов'язань залежно від країн експорту. На третьому етапі аналізу розглядається виконання зобов'язань за країнами, що знаходяться ближче до держави експорту. Четвертий етап включає у себе узагальнення результатів та формулювання висновків про загальний рівень та якість виконання зобов'язань.

Основні етапи аналізу експортних операцій зображені на рис. 1.3.

Аналіз виконання зовнішньоекономічних контрактів:

- Оцінка виконання обов'язків за укладеними контрактами.
- Порівняння фактичних результатів з планованими параметрами контрактів.

Аналіз раціональності використання коштів за експортними контрактами:

- Оцінка ефективності витрат інвестицій для виконання контрактів.
- Аналіз витрат на рекламу, транспорт, зберігання тощо.

Аналіз динаміки експорту:

- Спостереження за змінами обсягів та структури експортних операцій з часом.
- Визначення тенденцій та особливостей розвитку експортної діяльності.

Аналіз впливу факторів на показники експорту:

- Визначення зовнішніх чинників, які впливають на експорт.
- Оцінка впливу змін валютних курсів, тарифів, законодавства тощо.

Аналіз впливу експорту продукції на фінансові результати підприємства:

- Вивчення взаємозв'язку між експортом та фінансовою діяльністю.
- Визначення вкладу експорту у прибуток та фінансовий стан підприємства.

Узагальнення результатів аналізу:

- Систематизація та узагальнення виявлених тенденцій.
- Формування висновків та рекомендацій для оптимізації експортної діяльності.

Рис. 1.3. Етапи аналізу експортних операцій

Джерело: сформовано автором [2]

Ці етапи дозволяють підприємствам отримати повний обсяг інформації про ефективність та результативність їхньої зовнішньоекономічної діяльності, що допомагає в управлінні та прийнятті стратегічних рішень. Аналіз здійснюється для забезпечення найкращого використання ресурсів, оптимізації бізнес-процесів та підвищення конкурентоспроможності на міжнародному ринку. Цей підхід дозволяє не лише визначити поточні тенденції, але і прогнозувати можливі ризики та перспективи для прийняття належних стратегічних рішень у сфері зовнішньоекономічних відносин.

Товари, які вивозяться за межі України, повинні бути обов'язково декларовані відповідно до вимог глави 40 Митного кодексу України. Згідно з ч. 2 ст. 83 МКУ, для переведення товарів у режим експорту експортер повинен подати митним органам необхідні документи на товар і сплатити встановлені митні платежі [18].

Передача товару покупцеві відбувається відповідно до умов договору купівлі-продажу, які можуть визначатися відповідно до статей 655 та 664 Цивільного кодексу України. Це може бути вручення товару покупцеві, якщо продавець зобов'язаний доставити товар, або передати товар в розпорядження покупця за її місцезнаходженням [31].

Згідно зі статтями 334 та 664 ЦКУ, право власності на товар може перейти до покупця при передачі товару одержувачеві або перевізнику, якщо товар передається без зобов'язання доставки, або через організацію зв'язку для відправки одержувачу. Договір може також передбачати інші умови переходу права власності, наприклад, в момент оплати товару або настання певних обставин [31].

Рекомендується чітко визначити в ЗЕД-контракті момент, коли право власності на товар переходить до покупця. Це краще робити, пов'язуючи цей момент з переходом ризиків, які визначені відповідно до Правил ІНКОТЕРМС, що застосовуються до даного контракту.

Для більш повної характеристики зовнішньоторговельної роботи підприємств проводиться дослідження, яке аналізує зміни в товарній структурі

експорту, розвиток нових видів експорту та географічні напрямки експорту. Для досягнення такої мети збираються дані про обсяги експорту за країнами та товарними позиціями. Ці дані аналізуються за допомогою різних аналітичних методів, таких як абсолютні величини, відсотки, індекси тощо.

Враховується вплив взаємодіючих факторів, встановлюються схеми взаємозв'язку та складаються аналітичні таблиці. На основі отриманих результатів формуються висновки та рекомендації для підприємств з метою оптимізації їх зовнішньоторговельної стратегії.

Основні цілі аналізу зовнішньоекономічної діяльності розміщені на рис. 1.4.

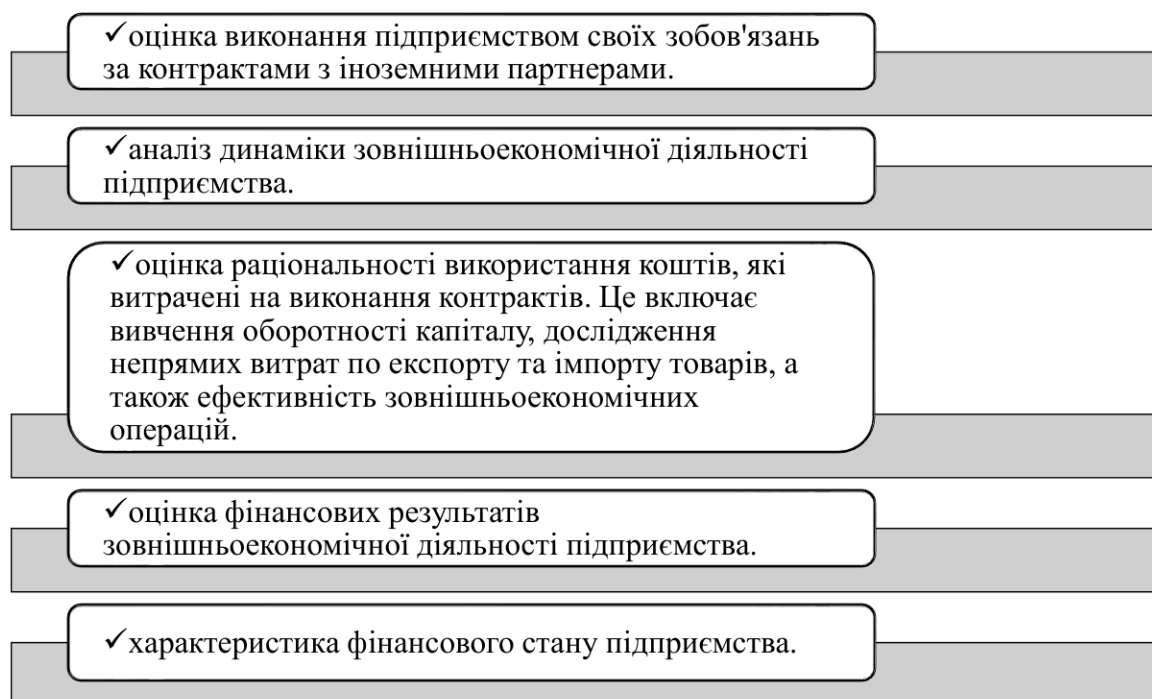

Рис. 1.4. Основні завдання аналізу зовнішньоекономічної діяльності

Узагальнення сучасних поглядів щодо аналізу ефективності ЗЕД дало змогу розробити структурно-логічну схему визначення відповідних чинників, яка включає в себе три групи показників ефективності, а саме:

- показники ефективності експорту;
- показники ефективності імпорту;
- показники ефективності ЗЕД.

Перелік основних показників, які найчастіше використовуються при аналізі експортних операцій підприємства, наведено в табл. 1.5.

Таблиця 1.5.

Основні показники аналізу експортних операцій

№ з/п	Назва показника	Формула	Короткий опис показника
1.	(Ев), Валютна ефективність експорту	$E_v = V_{ев} / V$ $V_{ев}$ – виторг від експорту в валюті; V – витрати на виробництво та реалізацію товару на експорт	Для визначення ефективності експортних операцій потрібно порівняти показники з визначеною базою, якою зазвичай є валютний курс. Якщо значення коефіцієнта валютної ефективності перевищує курс валюти, це вказує на ефективність ЗЕД підприємства. Для цього порівняння рекомендується використовувати обернений курс обміну (непряме котирування).
2.	(Ее), Коефіцієнт ефективності експорту	$E_e = V_e / (C_t + T_r + O_v)$ V_e – виторг від експорту; C_t – собівартість товару на експорт; T_r – транспортні витрати; O_v – організаційні витрати	Цей показник відображає взаємозв'язок між прибутком від експорту та затратами, які потрібно зробити для здійснення цього експорту. Якщо значення цього показника > 1 , то можна вважати, що експортна діяльність є ефективною.
3.	(Ее.е.), Економічний ефект експорту	$E_{e.e} = ЧВ_e - ПВ_e$, $(ЧВ_e)$ – чиста виручка в іноземній валюті за реалізований товар (переведений у гривні за офіційним курсом на день надходження валютної виручки); $(ПВ_e)$ – сума повних витрат підприємства на експорт продукції	Економічний ефект експорту може включати збільшення обсягів виробництва, створення нових робочих місць, підвищення експортних доходів, збільшення інвестицій та покращення інноваційності в економіці. Цей показник є важливим для визначення ефективності зовнішньоторговельної стратегії та стимулювання подальшого росту та розвитку.
4.	(Ре), Рентабельність експорту	$R_e = V_e / C_t$	Цей показник відображає ефективність витрат, зроблених на реалізацію експортних товарів, шляхом визначення суми доходу, яка генерується від кожної витраченої гривні. Його визначення дозволяє оцінити ефективність інвестування грошей у зовнішньоторговельну діяльність та розрахувати рівень прибутковості цих інвестицій.
5.	(Еф.е.), Ефективність використання виробничих фондів під час експорту	$E_{f.e} = ЧВ_e - ПВ_e / ЧВ_e \times 100\% \times ЧВ_e / A_e$ (A_e) – авансований на експорт капітал	Відображає ефективність використання активів у контексті експортної діяльності. Він показує, яка частина прибутку від експорту є відносною до вкладених коштів у капітал, тобто як часто гроші, інвестовані у експорт, повертаються. Чим вище цей показник, тим ефективніше використання активів у експортній діяльності.

Джерело: сформовано автором на основі [3;30]

Розглянемо та проаналізуємо структуру експорту товарів по Україні за 2021-2023 рр., яка надана в таблиці 1.6. та рисунку 1.5. Дані для аналізу взяті з офіційних реєстрів Державної митної служби України [8].

Групуючи відвантажені товари за українським класифікатором товарів зовнішньоекономічної діяльності (далі УКТ ЗЕД) найбільші значення в експорті товарів приходить на 5 розділів, а саме – Розділ II (Продукти рослинного походження), Розділ III (Жири та олії тваринного або рослинного походження; продукти їх розщеплення; готові харчові жири; воски тваринного або рослинного походження), Розділ V (Мінеральні продукти), Розділ XV (Недорогоцінні метали та вироби з них), Розділ XVI (Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання; їх частини; звукозаписувальна та звуковідтворювальна апаратура, апаратура для запису або відтворення телевізійного).

Таблиця 1.6.

**Група товарів, які експортувалися найбільше в Україні
за 2021-2023 рр.**

Розділ за УКТ ЗЕД	Група	Назва товару	2021 р.		2022 р.		2023 р.	
			тис. дол. США	питома вага, %	тис. дол. США	питома вага, %	тис. дол. США	питома вага, %
II	10	Зернові культури	12343849	18,13	9115714	20,64	8306549	22,96
	12	Насіння і плоди олійних рослин; ...	2435209	3,58	3760791	8,51	2819460	7,79
III	15	Жири та олії тваринного або рослинного походження; ...	7037278	10,34	5952842	13,48	5649078	15,61
V	26	Руди, шлак і зола	7119590	10,46	3080857	6,97	1807418	4,99
XV	72	Чорні метали	13951120	20,49	4533089	10,26	2647724	7,32
XVI	85	Електричні машини, обладнання та ...	3151281	4,63	2559988	5,80	1645885	4,55
Інші товари			22049334	32,38	15169594	34,34	13309708	36,78
Відхилення (по групах)								
2022 р. до 2021 р.				2023 р. до 2022 р.				
Абсолютне		Відносне, %		Абсолютне		Відносне, %		
-3228135		-26,15		-809165		-8,88		
1325582		54,43		-941331		-25,03		
-1084436		-15,41		-303764		-5,10		

Продовження табл. 1.6.

Відхилення (по групах)			
2022 р. до 2021 р.		2023 р. до 2022 р.	
Абсолютне	Відносне, %	Абсолютне	Відносне, %
-4038733	-56,73	-1273439	-41,33
-9418031	-67,51	-1885365	-41,59
-591293	-18,76	-914103	-35,71

Джерело: сформовано автором за даними [8]

Проаналізувавши отримані показники з реєстрів ми можемо спостерігати негативну динаміку експорту по всіх товарах, яка почалася з 2022 року, ця тенденція напряму пояснюється повномасштабним вторгненням Росії в Україну. Цей стан перешкоджає діяльності експорту держави через факт окупованих територій, що спричиняє обмеження видобування та виготовлення матеріалів в цілому.

Структура експорту товарів істотно змінилася за ці роки. В 2021 році лідирувала група товарів – чорні метали із показником питомої ваги у 20,49% відносно всіх інших товарів які експортуються. В 2022–2023 роках ця тенденція помінялася і найбільший відсоток приходить на зернові культури. У 2022 році це дорівнює – 20,64%, а у 2023 році – 22,96%.

Експорт товарів за категорією – насіння і плоди олійних рослин; інше насіння, плоди та зерна; технічні або лікарські рослини; солома і фураж, показує цікаву тенденцію за останні три роки і вона потребує особливої уваги. Ця єдина група товарів має зростаючі, позитивні показники у 2022 році порівнюючи з попереднім 2021 роком. Збільшення продажу групи цих товарів відповідає більше ніж 54,43% у 2022 році, випереджуючи дві товарні групи – руди, шлак і зола та електричні машини, обладнання та їх частини; апаратура для запису або відтворення звуку; телевізійна апаратура для запису та відтворення зображення і звуку, їх частини та приладдя. На жаль, вже на наступний 2023 рік спостерігається спад експорту цієї товарної групи у 25,03% відношенні.

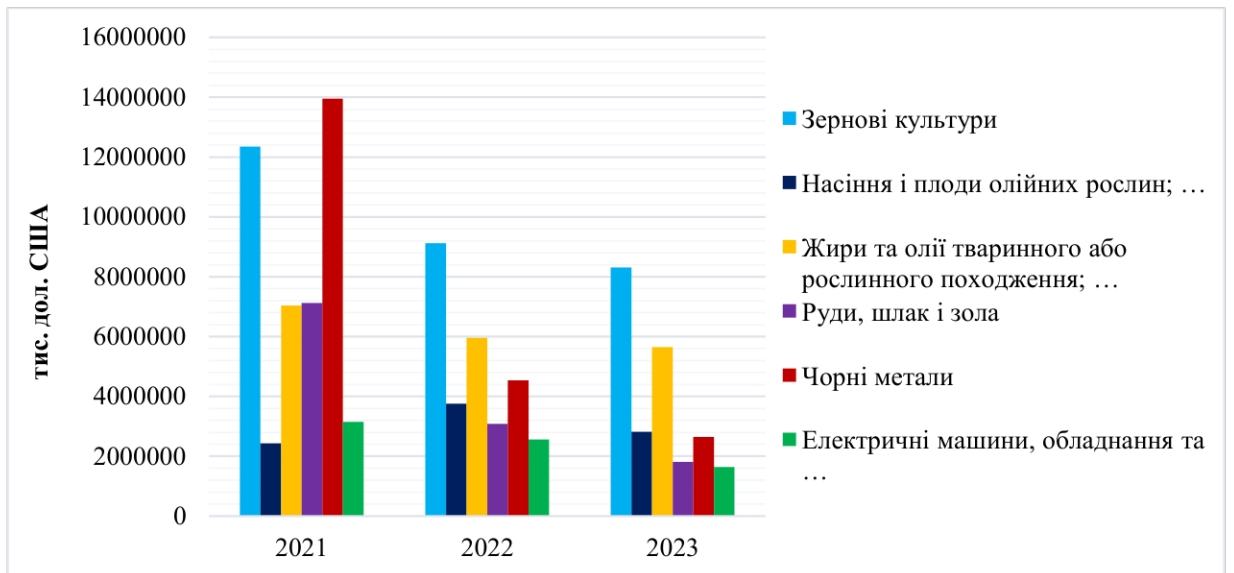

Рис. 1.5. Динаміка експорту товарів за найбільшим обсягом України за 2021-2023 рр.

Джерело: сформовано автором за даними [8]

У 2022-2023 рр. товарна група – жири та олії тваринного або рослинного походження; продукти їх розщеплення; готові харчові жири; воски тваринного або рослинного походження, посідають друге місце по продажах. У 2021 році ці товари також показують хороший результат і посідають четверте місце по продажах відповідаючи грошовому показнику у 7037278 тис. дол. США.

Група товарів – руди, шлак і зола, у 2021 році посідає третє місце серед груп експортованих товарів з питомою вагою у 10,46%. На 2023 рік спостерігається спад експорту цих товарів у 41,33% відношенні відносно 2022.

У 2021 році товарна група – чорні метали, має найвищий показник експорту за наведений рік з грошовим показником у 13951120 тис. дол. США, що відповідає 20,49% питомої ваги. У 2022 році спад, щодо 2021 року відповідає – 67,51%, а у 2023 році, щодо 2022 року – 41,59%.

Впродовж 2021-2023 рр. товарна група – електричні машини, обладнання та їх частини; апаратура для запису або відтворення звуку; телевізійна апаратура для запису та відтворення зображення і звуку, їх частини та приладдя, має низькі показники щодо інших груп. У 2021 році експорт відповідає 3151281 тис. дол. США, що складає питому вагу в – 4,63%. У 2022-2023 рр. ця група

посідає останнє місце, щодо показників експорту. У 2022 році було експортовано на суму в 2559988 тис. дол. США, а в 2023 році на 1645885 тис. дол. США. Відхилення відповідає – 35,71%.

Для кращого аналізу теперішнього стану та тенденцій експорту розглянемо та проаналізуємо структуру експорту за країнами за 2021-2023 рр. Для цього аналізу взято 10 країн, де за останні три роки було здійснено найбільший обсяг експортних операцій між Україною та ними. Дані для аналізу були взяті з офіційних реєстрів Державної митної служби України. Ілюстрація отриманих показників наведена в таблиці 1.7. та на рисунку 1.6.

Таблиця 1.7.

Експорт товарів за країнами у 2021–2023 рр.

№ з/п	Країни	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення 2022 р. до 2021 р.		Відхилення 2023 р. до 2022 р.	
		тис. дол. США	тис. дол. США	тис. дол. США	Абсолютне	Відносне, %	Абсолютне	Відносне, %
1.	Єгипет	1944554	802090	1085039	-1142464	-58,75	282949	35,28
2.	Індія	2494351	889246	542822	-1605105	-64,35	-346424	-38,96
3.	Іспанія	1676859	1572506	2008239	-104353	-6,22	435733	27,71
4.	Італія	3469240	1647863	1536865	-1821377	-52,50	-110998	-6,74
5.	Китай	8003564	2468003	2406411	-5535561	-69,16	-61592	-2,50
6.	Німеччина	2867061	2266700	2019708	-600361	-20,94	-246992	-10,90
7.	Польща	5226982	6658404	4754434	1431422	27,39	-1903970	-28,59
8.	Румунія	1543600	3859440	3763206	2315840	150,03	-96234	-2,49
9.	Туреччина	4142590	2943625	2368635	-1198965	-28,94	-574990	-19,53
10.	Угорщина	1629427	2274015	1184826	644588	39,56	-1089189	-47,90

Джерело: сформовано автором за даними [8]

Аналізуючи отримані результати можна спостерігати як позитивні, так і негативні тенденції експорту по різних країнах. Показники аналізу мають повністю неоднозначний характер. Також, можна підкреслити багатогранність країн куди Україна експортує найбільшу кількість своїх товарів.

У 2021 році Китай є країною в яке було експортовано на найбільшу суму товарів, в еквівалентному значенні на 8003564 тис. дол. США. На сьогодні це значення залишається найвищим керуючись показниками трьох років. Незважаючи на такий вагомий показник експортної діяльності, експорт в Китай кардинально зменшився. Порівнюючи 2022 рік до 2021 року то зменшення

відповідає – 69,16%, а 2023 рік до 2022 року – 2,50%, що можна вважати незначним відсотковим зниженням.

На 2022-2023 роки лідируючою країною є Польща. В 2021 році вона також займала високу позицію, конкретизуючись другу, з показником в 5226982 тис. дол. США. У 2022 році експорт в Польщу збільшився на 27,39% та це збільшення відповідає 1431422 тис. дол. США. В 2023 році спостерігається зменшення експорту в 28,59% і таким чином в Польщу було експортовано товарів на суму 4754434 тис. дол. США.

Грошовий показник експорту в Єгипет в 2021 році відповідає 1944554 тис. дол. США. Показники експорту в цю країну заслуговують особливої уваги, адже вона одна з держав де спостерігається позитивна тенденція відносно 2022-2023 року, абсолютне збільшення в 282949 тис. дол. США., що дорівнює – 35,28%.

В 2021-2023 рр. експорт в Індію має стрімке зниження. Відносно 2022 р. до 2021 р. спад відповідає – 64,35%, а у 2023 р. до 2022 р. – 38,96%.

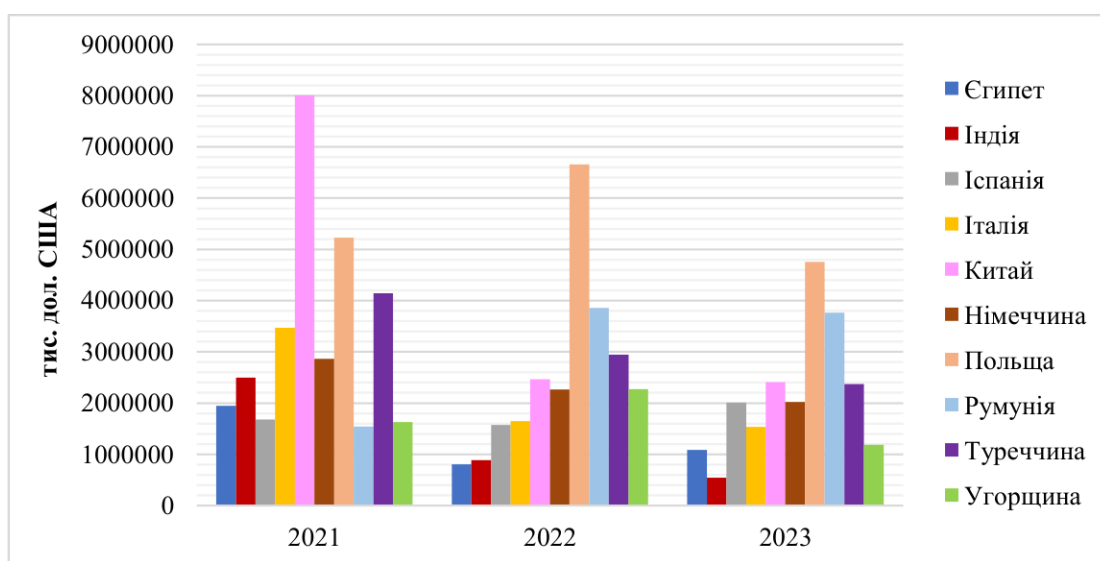

Рис. 1.6. Динаміка експорту за країнами у 2021-2023 рр.

Джерело: сформовано автором за даними [8]

Іспанія друга з десяти наведених країн, перед Єгиптом, де відбулося збільшення експорту відносно 2023 р. до 2022 р. – 27,71%, що дорівнює зросту в 435733 тис. дол. США. За рахунок такого росту показника Іспанія досягає

найвищий рівень імпорту товарів з України за останні три роки, на суму 2008239 тис. дол. США.

В 2021-2023 рр. експорт в Італію зазнало зниження. Відносно 2022 р. до 2021 р. спад відповідає – 52,50%, а у 2023 р. до 2022 р. – 6,74%.

Сума, на яку експортуються товари в Німеччину, була завжди вагомою, у 2021 р. – 2867061, 2022 р. – 2266700, 2023 р. – 2019708 тис. дол. США. Але спостерігається негативна тенденція – 2022 р. до 2021 р. – 20,94%, а щодо 2023 р. до 2022 р. – 10,90%.

У 2021 році в Румуніє було експортовано, серед 10 країн, на найменшу суму – 1543600 тис. дол. США. Уже в 2022 році в Румунію експортувалося товарів на суму 3859440 тис. дол. США, і таким чином вона зайняла друге місце в році, серед країн, куди експортувалося на найбільшу суму товарів. У 2023 році вже спостерігається незначне зменшення експорту, щодо 2022 року, на 2,49% відповідно на 96234 тис. дол. США і так було експортовано на суму 3763206 тис. дол. США.

У 2021-2022 рр. Туреччина займає третє місце, серед всіх країн, куди було експортовано товарів на найбільшу суму, у 2021 р. на 4142590, а в 2022 р. на 2943625 тис. дол. США. Вже в 2023 вона посідає третє місце, щільно конкуруючи з Китаєм, з грошовим показником експорту на 2368635 тис. дол. США.

У 2022 р. щодо 2021 р. спостерігається зростання експорту в Угорщину на 39,56% відповідно на 644588 тис. дол. США. Так, в 2022 Україна експортувала товарів в Угорщину на суму в 2274015 тис. дол. США. Вже на 2023 рік відбувся спад товарного експорту на 47,90%, в результаті в Угорщину експортувалося на суму в 1184826 тис. дол. США.

Отже, через проведений аналіз, за період 2021–2023 роки, ми отримали актуальні тенденції експорту. На найбільшу суму було здійснено експорт зернових культур та чорних металів. Щодо динаміки експорту за країнами можна стверджувати, що найбільше було експортовано в Польщу та Туреччину та спостерігається суттєве зменшення експорту в Китай.

Таким чином, за результатами досліджень, можна зробити наступні висновки:

Нині важко назвати країну, яка б не була суб'єктом міжнародних відносин і не зазнавала впливу зовнішнього (міжнародного) середовища. Звісно, промислово розвинуті країни посідають чільне місце в цих відносинах. Чим розвиненіша країна, тим більшою є її потреба в розширенні внутрішніх ринків і виході на світові ринки.

На сьогодні найбільш поширеними видами зовнішньоекономічної діяльності є експортні операції.

1. Для характеристики об'єкта дослідження узагальнено та систематизовано визначення понять «зовнішньоекономічні операції» та «експорт» і наведено їх характеристики для цілей бухгалтерського обліку і контролю досліджено класифікацію видів зовнішньоекономічних операцій за ознаками: форма і метод здійснення, характер об'єкта операції, зміст операції, порядок розрахунків. Визначено об'єкти бухгалтерського обліку експортної та імпоротної операцій.
2. Визначено правову, економічну та облікову сутність експортних операцій.
3. Проведена оцінка нормативної бази дала змогу визначити напрями державного регулювання експортно-імпортних операцій, їх вплив на здійснення таких операцій, а також на достовірність і якість облікової та податкової звітності.
4. Облік експортних операцій залежить від ступеню участі в експорті посередницьких організацій, порядку передачі права власності на товари, що експортуються, іноземному покупцю та формою розрахунків з ним. Після переходу права власності від продавця до покупця в бухгалтерському обліку дохід від реалізації відображається по дебету рахунку 362 "Розрахунки з іноземними

покупцями" і кредиту рахунку 70 "Доходи від реалізації" з використанням відповідних субрахунків.

5. Завдяки аналізу ми отримали поточні тенденції експорту за період 2021-2023 років. Найбільше екпортувалися зернові культури та залізна руда. Дивлячись на динаміку експорту за країнами, можна зробити висновок, що найбільший експорт був спрямований до Польщі та Туреччини, тоді як експорт до Китаю значно скоротився.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

На базі опрацьованих законодавчих актів, літературних джерел можна зробити наступні висновки по темі дослідження:

1. Для характеристики об'єкта дослідження узагальнено та систематизовано визначення понять «зовнішньоекономічні операції» «експорт» і наведено їх характеристики для цілей бухгалтерського обліку і контролю досліджено класифікацію видів зовнішньоекономічних операцій за ознаками: форма і метод здійснення, характер об'єкта операції, зміст операції, порядок розрахунків. Визначено об'єкти бухгалтерського обліку експортних операцій.
2. Визначено правову, економічну та облікову сутність експортних операцій.
3. Проведена оцінка нормативної бази, яка дала змогу визначити напрями державного регулювання експортних операцій, їх вплив на здійснення таких операцій, а також на достовірність і якість облікової та податкової звітності.
4. Облік експортних операцій залежить від ступеню участі в експорті посередницьких організацій, порядку передачі права власності на товари, що експортуються, іноземному покупцю та формою розрахунків з ним. Після переходу права власності від продавця до покупця в бухгалтерському обліку дохід від реалізації відображається по дебету рахунку 362 «Розрахунки з іноземними покупцями» і кредиту рахунку 70 «Доходи від реалізації» з використанням відповідних субрахунків.
5. Завдяки аналізу ми отримали актуальні тренди експорту для України за період 2021-2023 років. Найбільше екпортувалися зернові культури та залізна руда. Дивлячись на динаміку експорту за країнами, можна

зробити висновок, що найбільший експорт був спрямований до Польщі та Туреччини, тоді як експорт до Китаю значно скоротився.

Після ознайомлення та аналізу господарської діяльності, обліково-податкової системи експортних операцій ТОВ «ТЕК ЗАХІДТРАНССЕРВІС» ми вирішили запропонувати наступне удосконалення організаційно-методичних підходів обліку та оподаткування для підприємства:

— Рекомендується розмежувати синтетичні рахунки в обліку доходів і витрат діяльності шляхом виділення окремих рахунків для доходів та собівартості автомобільних та залізничних перевезень згідно з класифікацією 7031, 7032, 9031 та 9032 відповідно.

Проаналізувавши показники експортної діяльності підприємства ТОВ «ТЕК ЗТС» ми вважали за доречним зосередити увагу на наступному:

1. Підприємство ТОВ «ТЕК ЗТС» станом на 2023 рік знаходиться на 1520 місці в своєму експедиторському секторі надання послуг. На жаль, цей показник є найгіршим для компанії порівняно з попередніми аналізованими роками з 2019 по 2022 рік.
2. За 1-4 квартали 2023 року відбувалися різні зміни у наданні транспортних послуг різними країнами. Словенія показала варіативність у використанні послуг залізничного та автомобільного транспорту. Німеччина відзначилася значним доходом від вантажного автомобільного транспорту у другому та третьому кварталах. Угорщина демонструвала сталість у використанні послуг автомобільного транспорту. Загалом, співпраця з різними країнами є ключовою для сталого розвитку підприємства.
3. Найбільший дохід у 2023 році підприємство отримало від вантажно-автомобільних послуг, відповідно, йому слід звернути особливу увагу на подальший розвиток та вдосконалення саме цієї галузі своїх послуг, враховуючи можливості збільшення обсягів перевезень, підвищення ефективності та якості обслуговування клієнтів, а також вивчення нових ринків для розширення своєї діяльності.

4. Загальний аналіз тенденцій дохідності підприємства, за 10 років, вказує на періодичні коливання, але в цілому демонструє стійкий тренд зростання доходів протягом десятирічного періоду. Середньорічний приріст доходів, 2,06%, підтверджує стабільний тренд у підвищенні дохідності. Політично-економічна ситуація в країні протягом 10 років та пост пандемічні фактори впливають на коливання доходів підприємства ТОВ «ТЕК ЗТС».

Після аналізу експортної діяльності ТОВ «ТЕК ЗТС» ми сформуваємо ряд пропозицій щодо покращення та підтримання теперішнього стану доходів від наданих послуг. Їх можна поділити на дві категорії, а саме на пропозиції, які потребують аналізу зовнішніх та внутрішніх чинників.

Для досягнення внутрішніх покращень ми рекомендуємо:

- ✓ збільшити доходи через розвиток;
- ✓ аналізувати фактори успіху в 2022 році;
- ✓ оптимізація діяльності для зниження витрат;
- ✓ стратегічне планування для сталого зростання.

Рекомендації, щодо покращення зовнішніх чинників:

- ✓ розширення на нові ринки збуту;
- ✓ маркетингові компанії та реклама;
- ✓ створення партнерських відносин;
- ✓ аналіз конкурентів.

KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

A kidolgozott jogalkotási okiratok, irodalmi források alapján a következő következtetések vonhatók le a kutatási témában:

1. A vizsgálat tárgyának jellemzésére a „külföldi gazdasági műveletek” és az „export” fogalmak definíciói összefoglalásra és rendszerezésre kerültek, valamint ezek jellemzőinek megadása a számviteli és az elszámolási eljárás céljára. Meghatározásra kerültek az exportműveletek elszámolásának objektumai.
2. Az exportműveletek jogi, gazdasági és számviteli lényege kerültek meghatározásra.
3. A szabályozási keretek értékelése lehetővé tette az export műveletek állami szabályozásának irányainak meghatározását, ezek hatását az ilyen műveletek végrehajtására, valamint a számvitel és adóbevallás megbízhatóságára és minőségére.
4. Az exportműveletek elszámolása a közvetítő szervezetek exportjában való részvétel mértékétől, az exportált áruk tulajdonjogának külföldi vevőre történő átruházásának eljárásától és a vele való elszámolás formájától függ. A könyvelésben az eladóról a vevőre történő tulajdonjog átruházása után az értékesítésből származó bevétel a 362-es „Elszámolás külföldi vevőkkel” számla terhelésén és a 70-es „Értékesítésből származó bevétel” számla jóváírásán jelenik meg a megfelelő alszámlák használatával.
5. Az elemzésnek köszönhetően tehát a 2021-2023 közötti időszakra aktuális exporttrendeket kaptunk. A legnagyobb mennyiségben gabonanövényeket és vasfémeket exportáltak. Az export országokénti dinamikáját tekintve megállapítható, hogy a legnagyobb export Lengyelországba és Törökországba irányult, a Kínába irányuló kivitel pedig jelentősen csökkent.

A „TEK ZÁHIDTRANSZSZERVISZ” KFT gazdasági tevékenységének, számviteli és adózási rendszerének megismerése és elemzése után úgy döntöttünk,

hogy a vállalkozás számviteli és adózási rendszerének szervezési és módszertani megközelítésében a következő fejlesztést javasoljuk:

— Javasoljuk a szintetikus számlák elkülönítését a tevékenység bevételeinek és ráfordításainak elszámolásában úgy, hogy a 7031, 7032, 9031 és 9032 besorolás szerint külön számlákat rendelnek a közúti és vasúti szállítás bevételeihez és költségeihez.

A „TEK ZTSZ” KFT exporttevékenységének mutatóit elemezve célszerűnek tartottuk a következőkre összpontosítani:

1. A "TEK ZTSZ" KFT 2023-tól az 1520. helyen áll szállítmányozási szolgáltatási szektorában. Sajnos ez a szám a vállalat számára a legrosszabb az előző, 2019-től 2022-ig terjedő elemzett évekhez képest.
2. 2023 1-4 negyedében a különböző országok szállítási szolgáltatásaiban különböző változások történtek. Szlovénia változatosságot mutatott a vasúti és közúti szállítási szolgáltatások igénybevételében. Németországot a második és harmadik negyedévben jelentős közúti árufuvarozási bevétel jellemezte. Magyarország stabilitást mutatott a közúti szállítási szolgáltatások igénybevételében. Általában véve a különböző országokkal való együttműködés kulcsfontosságú a vállalkozás fenntartható fejlődéséhez.
3. A társaság 2023-ban a legnagyobb bevételt a teherfuvarozási szolgáltatásokból kapta, ennek megfelelően kiemelt figyelmet kell fordítania szolgáltatásai ezen ágazatának továbbfejlesztésére, figyelembe véve a szállítási volumen növelésének, az ügyfélkiszolgálás hatékonyságának és minőségének javításának lehetőségeit, valamint új piacok tanulmányozását tevékenysége bővítése érdekében.
4. A vállalat 10 éves jövedelmezőségi tendenciáinak általános elemzése időszakos ingadozásokat jelez, de általánosságban a bevétel növekedésének stabil tendenciáját mutatja a tíz éves időszak során. A bevételek átlagos éves növekedése, 2,06%, megerősíti a jövedelmezőség növekedésének stabil tendenciáját. Az országban 10 éves politikai és gazdasági helyzet, valamint

a járvány utáni tényezők befolyásolják a „TEK ZTSZ” KFT bevételeinek ingadozását.

A „TEK ZTSZ” KFT exporttevékenységének elemzése után számos javaslatot fogalmazunk meg a nyújtott szolgáltatásokból származó bevételek jelenlegi állapotának javítására és fenntartására. Két kategóriába sorolhatók, nevezetesen a külső és belső tényezők elemzését igénylő javaslatokra.

A belső fejlesztések eléréséhez a következőket javasoljuk:

- ✓ a bevétel növelése fejlesztés révén;
- ✓ a sikertényezők elemzése 2022-ben;
- ✓ tevékenységek optimalizálása a költségek csökkentése érdekében;
- ✓ stratégiai tervezés a fenntartható növekedés érdekében.

Javaslatok a külső tényezők javítására:

- ✓ új értékesítési piacokra való terjeszkedés;
- ✓ marketing cégek és reklám;
- ✓ partnerségi kapcsolatok kialakítása;
- ✓ versenytársak elemzése.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. – 2-ге вид. і доп. і перероб. – Житомир: ЖІТІ, 2015. – 640 с
2. Бутинець Ф., Жиглей І., Пархоменко В. Облік і аналіз зовнішньоекономічної діяльності : підручник. 2-ге вид. Житомир : ПП "Рута", 2002. 539 с.
3. Волошан І. Методичний підхід до оцінки ефективності експортної діяльності промислового підприємства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. № 24. С. 74–77.
4. Гордополов В. Методологічні положення бухгалтерського обліку експортно імпорتنих операцій підприємств. Агросвіт. 2018. № 13. С. 15–27. бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності підприємств. URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/handle/123456789/8053>
5. Гордополов Ю. Розвиток теорії та методології бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності підприємств : монографія. Житомир : О.О. Євгенюк, 2019. 392 с.
6. Губарик О., Чепець О. Розвиток експортних операцій та відображення їх в обліку. 2012. С. 1–9. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/43007/1/Visnyk_125_2012_1_7.pdf
7. Давидова К. Експортні операції у практичних прикладах. Баланс. 2011.
8. Державна митна служба України Наказ : Наказ Держ. мит. служби України від 08.01.2004 р. № 1ДСК. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0116-04#Text>
9. Довжик О. Особливості обліку експортних операцій вітчизняних підприємств. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: економіка і менеджмент. 2012. № 4. С. 94–99. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi->

bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Vsna_ekon_2012_4_21

10. Жиглей І., Осіпчук Д. Експорт товарів і послуг: спільні та відмінні риси обліку й оподаткування. Економіка, управління та адміністрування, 2020. Т. 4, № 90. С. 148–154. URL: <http://ema.ztu.edu.ua/article/view/192788>
11. Завадський Й., Осовська Т., Юшкевич О. Економічний словник. Київ : Кондор, 2006. 355 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/KONDOR/EKONOMIC_SL_2_006.pdf
12. Карпенко Н. Особливості обліку експорту товарів. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. 2017. № 9. С. 1134–1138.
13. Коваль О. Методика бухгалтерського обліку експортно-імпортних операцій. Бухгалтерський облік і аудит. 2010. № 4. С. 31–35.
14. Крутік Ю., Столяр Ю. Зміст понять «експорт» та «імпорт» як об'єктів державного управління. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: державне управління. 2020. Т. 31, № 70. С. 138–142. URL: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/5_2020/27.pdf
15. Кузнецова С.О. (2019) Облік зовнішньоекономічної діяльності URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/7aeec8e3-8bd1-4b5a-a389-35a8a5e5f0f3/content>
16. Левченко Н. Методологічні аспекти аудиту експортно-імпортних операцій підприємства. Інноваційна економіка. 2013. С. 271–277.
17. Лучко М., Бенько І. Облік і аналіз зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. 2002. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/12761>
18. Митний кодекс України : Кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI : станом на 16 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

19. Нормативна база у сфері зовнішньоекономічної діяльності. КИЇВСЬКА ОБЛАСНА ВІЙСЬКОВА АДМІНІСТРАЦІЯ.
URL: <https://koda.gov.ua/biznesu/eksporteram/normatyvna-baza-u-sferi-zovnishnoekonomichnoyi-diyalnosti/?fbclid=IwAR3g20tIFCoGc3O8LLautXjsUN51wHUCgQXrlclKiev-8ojHnmhs0eFFFPk> (дата звернення: 07.05.2024).
20. Облік зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. / С. Кузнецова та ін. Харків : ХАРКІВ. ТОРГ.-ЕКОН. ІН-Т КИЇВ. НАЦ. ТОРГ.-ЕКОН. УН-ТУ, 2019. 221 с.
URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/7aeec8e3-8bd1-4b5a-a389-35a8a5e5f0f3/content>
21. Облік та оподаткування експортних операцій. Бухгалтерські послуги Київ. Послуги бухгалтера. URL: <https://xn----7sbckaxdpjf4doeinlcz.xn--j1amh/uk/eksport-tovariv/>
22. Охріменко С. Управління експортно-імпоротною діяльністю підприємства : магістерська робота : 051. Київ, 2022. 118 с.
23. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI : станом на 1 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
24. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
25. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». (п.д.). Офіційний Вебпортал Парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
26. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 21 "Вплив змін валютних курсів" : Наказ М-ва фінансів України від 10.08.2000 р. № 193 : станом на 17 лют. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text>

27. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII : станом на 31 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>
28. Романькова О. Облік і оподаткування зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. 5-те вид. Краматорськ : ДДМА, 2021. 60 с.
29. Романькова, О. Облік та аналіз експортних операцій у сучасному стані Економіка Та Суспільство, 50. 2023. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-50>
30. Федоронько Н.І. Аналіз ефективності імпорتنих та експортних операцій. 2016. URL: <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/26.pdf>
31. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV : станом на 27 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
32. Шум М., Якименко О., Мордовець Н. Документальне забезпечення відображення операцій з експорту в системі бухгалтерського обліку. Економіка, фінанси, право. 2019. С. 31–35.
33. Шутка С., Колінко Н. Основні аспекти обліку експортних. Економіка і бізнес. 2016. С. 1–8. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osnovni-aspekti-obliku-eksportnih-operatsiy-subektiv-zovnishnoekonomichnoyi-diyalnosti/viewer>
34. Intereuropa. Intereuropa Group. URL: <https://www.tek-zts.com.ua/>
35. Makarovics V., Barta R. L. Gazdasági szervezet exporttevékenységének elszámolása és elemzése. Beregszász, 2024 május 17. о. 1–31. URL: <https://neb.hu/asset/phpO3bJpa.pdf>.
36. YouControl. YouControl ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ТЕК ЗАХІДТРАНССЕРВІС". URL: https://youcontrol.com.ua/dashboard/?utm=serv_nooli&uol=plivduoks_3586826&poSlt=university&utmShft=3&utmIrr=4&urm=plo_03i9 (дата звернення: 13.03.2024).

АНОТАЦІЯ

Барта Р.Л. Бухгалтерський облік та аналіз експортних операцій суб'єкта господарювання. Дипломна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 071 "Облік і оподаткування", освітня програма "Облік і оподаткування". Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II. Берегове, 2024.

Кваліфікаційна робота викладена на 142 сторінках друкованого тексту, включає 20 таблиць та 18 рисунків, і складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який містить 36 найменування, та 19 додатків.

Ключові слова: експорт, експортні операції, аналіз експортних операцій, облік зовнішньоекономічної діяльності, міжнародна торгівля, податковий облік експорту, витрати на експорт, фінансовий аналіз.

Кваліфікаційна робота присвячена вивченню теоретичних аспектів та методичних підходів до обліку прямих виробничих витрат, а також здійснення їх аналізу та оптимізації.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню методів обліку зовнішньоекономічної діяльності, аналізуються витрати на експорт та їх вплив на фінансовий стан підприємства. Особлива увага приділяється податковому обліку експортних операцій та розробці рекомендацій щодо вдосконалення облікової політики підприємства в умовах міжнародної торгівлі.

Мета та завдання кваліфікаційної роботи є узагальнення й критична оцінка чинних теоретичних положень, методики, організації та практики обліку експортних операцій в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю.

Об'єктом дослідження виступає експортна діяльність ТОВ "ТЕК ЗАХІДТРАНССЕРВІС".

У кваліфікаційній роботі розглянуто економічну сутність експортних операцій суб'єктів господарювання; проведено аналіз нормативно-правового регулювання обліку експортних операцій; детально описано методику бухгалтерського обліку експортних операцій; запропоновано шляхи вдосконалення облікового відображення експортних операцій; здійснено комплексний аналіз експортних операцій.

В ході досліджень було розроблено ряд рекомендацій з удосконалення системи обліку та аналізу експортних операцій, спрямованих на забезпечення ефективного управління бізнесом в цьому секторі.

ANNOTÁCIÓ

Barta R.L. A gazdasági entitás export műveleteinek számvitele és elemzése. Szakdolgozat a felsőoktatás első (alapképzési) szintjéhez a 071 „Számvitel és adóügy” szakon. II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola. Beregszász, 2024.

A minősítő munka 142 oldalas nyomtatott szöveggel, 20 táblázatot és 18 ábrát tartalmaz, bevezetőből, három fejezetből, következtetésekből, a felhasznált irodalom jegyzékéből, amely 36 címet tartalmaz, és 19 mellékletből áll.

Kulcsszavak: export, exportműveletek, exportműveletek elemzése, külgazdasági tevékenység elszámolása, nemzetközi kereskedelem, export adóelszámolása, exportköltségek, pénzügyi elemzés.

A minősítő munka a közvetlen termelési költségek elszámolásának elméleti szempontjainak és módszertani megközelítéseinek tanulmányozására, valamint azok elemzésére és optimalizálására irányul.

A minősítő munka a külgazdasági tevékenység elszámolási módszereinek tanulmányozására, az export költségeinek és a vállalkozás pénzügyi helyzetére gyakorolt hatásának elemzésére irányul. Különös figyelmet fordítanak az exporttevékenységek adóelszámolására és a nemzetközi kereskedelem körülményei között a vállalkozás számviteli politikájának javítására vonatkozó ajánlások kidolgozására.

A minősítő munka célja és feladata a külgazdasági tevékenység irányításában az exportműveletek elszámolásának jelenlegi elméleti rendelkezéseinek, módszereinek, szervezetének és gyakorlatának általánosítása, kritikai értékelése.

A vizsgálat tárgya a „TEK ZÁHIDTRANSZSZERVISZ” KFT exporttevékenysége.

A minősítő munka a gazdálkodó szervezetek exportműveleteinek gazdasági lényegét vizsgálja; elvégezte az exportműveletek elszámolásának szabályozási és jogi szabályozásának elemzését; részletesen ismerteti az exportműveletek elszámolásának módját; javaslatok kidolgozása az exportműveletek könyvelési megjelenítésének javítására; átfogó elemzés elvégzése az exportműveletekről.

A kutatás során számos ajánlást dolgoztak ki az exportműveletek számviteli rendszerének és elemzésének fejlesztésére, amelyek célja az ágazat hatékony üzletvitelének biztosítása.

ANNOTATION

Barta R.L. Accounting and analysis of export operations of a business entity. Thesis for the first (bachelor's) level of higher education in the subject 071 "Accounting and taxation". Rákóczi Ferenc II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, 2024.

The qualification work is laid out on 142 pages of printed text, includes 20 tables and 18 figures, and consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of used sources, which contains 36 titles, and 19 appendices.

Keywords: export, export operations, analysis of export operations, accounting of foreign economic activity, international trade, tax accounting of exports, export costs, financial analysis.

The qualification work is devoted to the study of theoretical aspects and methodical approaches to the accounting of direct production costs, as well as their analysis and optimization.

The qualification work is devoted to the study of methods of accounting for foreign economic activity, the costs of exports and their impact on the financial condition of the enterprise are analyzed. Special attention is paid to the tax accounting of export operations and the development of recommendations for improving the accounting policy of the enterprise in the conditions of international trade.

The goal and task of the qualification work is the generalization and critical evaluation of the current theoretical provisions, methods, organization and practice of accounting for export operations in the management of foreign economic activity.

The object of the study is the export activity of "TFC ZAHIDTRANSSEVIS" Limited (Ukraine).

The qualification work examines the economic essence of export operations of economic entities; an analysis of the regulatory and legal regulation of accounting for export operations was carried out; the method of accounting for export operations is described in detail; ways of improving the accounting display of export operations are proposed; a comprehensive analysis of export operations was carried out.

In the course of research, a number of recommendations were developed to improve the accounting system and analysis of export operations, aimed at ensuring effective business management in this sector.

Звіт про перевірку схожості тексту Oxsico

Назва документа:

Барта Регіна Кваліфікаційна робота бакалавра.pdf

Ким подано:

Габор Потокі

Дата перевірки:

2024-06-03 11:22:33

Дата звіту:

2024-06-05 11:26:03

Ким перевірено:

I + U + DB + P + DOI

Кількість сторінок:

101

Кількість слів:

20645

Схожість 10%	Збіг: 35 джерела	Вилучено: 0 джерела
Інтернет: 30 джерела	DOI: 0 джерела	База даних: 0 джерела
Перефразовування 2%	Кількість: 35 джерела	Перефразовано: 558 слова
Цитування 1%	Цитування: 26	Всього використано слів: 404
Включення 0%	Кількість: 5 включення	Всього використано слів: 81
Питання 0%	Замінені символи: 0	Інший сценарій: 15 слова